

DÜZCE OVASINDA YAŞAYANLARIN SANAYİLEŞMEYE YAKLAŞIMLARININ BELİRLENMESİ

Sibel MANSUROĞLU

Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ANTALYA
e-posta: smansur@agric.akdeniz.edu.tr

Özet

Doğal yapının insanlar için kolaylıklar sunduğu ovalar, içerdikleri su kaynakları, verimli toprakları, topografik yapının uygun ve iklimin ılıman olması nedeniyle, geçmişte ve günümüzde dünya nüfusunun büyük bir bölümünü barındırmaktadır. Dünya nüfusunun artışı karşısında tarım alanlarının daralması ve kıtlık tehlikesinin başlaması üzerine verimli tarım arazilerinin ve su kaynaklarının korunması ile ilgili çalışmalar hızlanmıştır.

Bu çalışmada son yıllarda Düzce Ovasında artan sanayi gelişmelerine yöre halkının yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca cevap verecek şekilde hazırlanan sorular, 1997 yılı Ağustos ve Eylül aylarında, yarı standart formlar ile yerinde anket yöntemi kullanılarak farklı sosyo-ekonomik yapıdaki kişilere (değişik cinsiyet, yaş, öğrenim ve meslek grupları) uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Sanayileşme, Doğal Kaynaklar, İnsan, Düzce

Opinions of the People Living in Düzce Plain in Relation to Industrialization

Abstract

Along the history, the plains with water resources, productive soils, suitable topography and mild climate have been main settlement places for the most of people in the world. Researches on the protection of the water resources and productive agricultural areas increased due to decreases in agricultural fields and to beginning of scarcity danger as the world population increases.

In this research, opinions of the people in Düzce Plain for the industrialization, has been aimed to determine. A questionnaire aiming to determine inhabitant's statements was applied by using the semi standard forms and randomized method to the groups who had different socio-economic conditions (sexuality, ages, education and works) in August-September, 1997.

Keywords: industrialization, natural resources, human, Düzce

1. Giriş

Ateşin bulunması ile başlayan sanayi devrimi ile hız kazanan, doğal kaynakların nitelik ve niceliklerini kaybetmesine neden olan çevre sorunları, özellikle tarım toprakları üzerinde etkili olmuştur. Dünyada her yıl 6 milyon hektar verimli tarım toprağı verimsiz çöle dönüşmekte ve artan nüfusun karşısına beslenme sorunları çıkmaktadır (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1991).

Cumhuriyetin ilk yıllarda bir tarım ülkesi olma yönünde atılımların yapıldığı ülkemiz, 1950'li yıllardan

itibaren beraberinde plansız kentleşme ve nüfus artışını da getiren hızlı bir sanayileşme süreci içerisine girmiştir. Bu gelişmelerden en fazla etkilenen alanlar ise doğal faktörlerin insan yaşamı için kolaylıklar sunduğu ovalar olmuştur. Verimli arazileri ile tanınan Bursa, Çukurova, Adapazarı ve Düzce ovaları sanayi ve yerleşim alanları tarafından işgal edildiğinden, tarımsal niteliklerini yitirmişlerdir. Bu alanlarda tarımsal üretim için yapılan yatırımların rasyonel olarak kullanılmaması yanında, kalan araziler de rant artışlarından olumsuz

etkilenmiştir (Mansuroğlu, 1997).

21. yüzyılda doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı insanlığın en önemli sorunlarından biri olacaktır. Sürdürülebilir toplumun oluşturulması, toplum yaşamı için doğa ve çevrenin koruma ve bakımının yapılması, insan yaşam kalitesinin yükseltilmesi, dünyada canlılığın ve çeşitliliğin korunması, dünyanın taşıma kapasitesinin muhafazası, kişisel uygulama ve tutumların değiştirilmesi, ulusal bir çevre için tamamlayıcı koruma ve gelişimin sağlanması, yetkili toplulukların çevreleri ile ilgilenmesi ve global anlaşmanın yaratılmasına dayanmaktadır (IUC/UNEP/WWF, 1991).

Çevre koruma çalışmalarının uygulamada yer bulması kişilerin yaşadıkları çevreye bakış açıları, gelişmelere tepkileri ve isteklerinin, bu konudaki bilinç ve duyarlılıklarının ortaya konulmasına bağlıdır.

Bu çalışma, yukarıda belirtilen görüşe dayanarak, sanayileşme etkinliklerinin yoğunlaştığı Düzce Ovası örneğinde, ülkemiz insanının çevre sorunlarına neden olan etkenlerin başında gelen plansız sanayileşme hareketlerine yaklaşımları ile geçim kaynakları konusundaki tercihlerinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma alanı olarak belirlenen Düzce Ovasında, ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılından 1980'li yılların sonuna kadar bulunan tek ilçe merkezi Düzcedir. Araştırmanın yapıldığı dönemde ovada beş (Düzce-*günümüzde il*, Çilimli, Gümüşova, Cumayeri, Gölyaka) ilçe, iki bucak (Kaynaşlı-*günümüzde ilçe*, Konuralp) ve 212 adet köy yerleşimi bulunmaktadır.

1997 yılı nüfus sayımına göre ovada bulunan ilçe merkez nüfusları

Düzce 70 900, Çilimli 3 961, Gölyaka 5 267, Gümüşova 10 754, Cumayeri 6 719 (*toplam 97 601 kişi*), köy nüfusları Düzce'de 93 719, Çilimli'de 10 910, Gölyaka'da 12 888, Gümüşova'da 6 125, Cumayeri'nde 4 982, (*toplam 128 624 kişi*) olmak üzere merkez ve köy nüfusları toplamı 226 225 kişidir (D.İ.E., 1999).

Bolu ili içerisinde bulunan ovaların en büyüğü ve verimli olan Düzce Ovası ve çevresi, ormanları, su kaynakları ve tarım toprakları ile doğal kaynaklar açısından zengin ancak hassas bir bölgededir. Ancak ova arazisinin inşaat kolaylığı sağlaması, ulaşım sorununun bulunmaması (D-100 Devlet Karayolu ve Anadolu Otoyolu ile İstanbul ve Ankara'yla, Akçakoca yoluyla Karadeniz'le bağlantı) ve ticari altyapının hazır olması gibi nedenler sanayileşmeyi hızlandırmıştır.

İstanbul-Kocaeli-Sakarya sanayi aksının bir uzantısı olarak görülen Düzce'de plansız sanayileşme akarsularda toplu balık ölümleri, kış aylarında hava kirliliği değerlerinin artması ve asıl önemlisi de tarım topraklarının yok olması gibi toprak, su ve hava kirliliklerine dayanan sorunları ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışma Düzce Ovasındaki sanayileşmeye halkın yaklaşımının belirlenmesi amacıyla, 1997 yılı Ağustos ve Eylül aylarında yarı standart formlar aracılığı ile yerinde anket yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

Düzce TEMA Gönüllüleri Temsilciliği yardımı ile yapılan anket çalışması, tesadüfen seçilen ve farklı yerleşim alanlarında yaşayan (ilçe merkezi, bucak merkezi ve köyler), değişik sosyo-ekonomik yapıdaki (cinsiyet, yaş, öğrenim ve meslek) 500 kişi üzerinde uygulanmıştır.

Anket soruları, ankete katılanların sosyo-ekonomik yapıları, ovadaki sanayi gelişmelerine yaklaşımları, bunların

nedenleri ve alan kullanım konusundaki tercihleri ile ilgili olarak hazırlanmış, elde edilen veriler yüzde olarak değerlendirilmiştir. Anket sonuçlarının anlam taşıması açısından Düzce Ovasındaki sanayileşmenin kısa bir tarihçesi verilmiştir.

3. Araştırma Bulguları ve Sonuçlar

3.1. Düzce Ovasında Sanayileşme

Cumhuriyetin ilk yıllarında tarım ürünleri ile tanınan Düzce Ovası, bir merkez olmaktan çok geçit bölgesi niteliği taşımaktadır. 1960'lara kadar kırsal ve yarı kırsal alanlardan elde edilen tarımsal ürünlerin toplanması ve dağıtılması Düzce'ye bağlıdır. Bu yıllarda ovada küçük çapta üretim ve onarım hizmetlerinin yanı sıra, günümüzdeki D-100 karayoluna dönük konaklama hizmetleri de verilmektedir.

1960 yılından sonra orman ürünlerini işleyen ve yerli sermayeye dayalı sanayi türleri kurulmuştur. Çoğunluğu orta büyüklükte olan ve genellikle ara mal üreten orman ürünleri sanayi işletmeleri zamanla gelişerek parke-kaplama ve mobilya üretimine geçmişlerdir.

1973 yılında kalkınmada öncelikli yöreler kapsamına alınan Bolu'da, 1973-1974 yılları arasında yapılan kamu yatırımları önem sırasına göre tarım, imalat sanayi, sağlık, enerji, eğitim, ulaştırma, hizmet ve konut, 1975 yılında ise yine tarım başta olmak üzere, önem sırasıyla imalat sanayi, eğitim, ulaştırma, sağlık, hizmetler, konut, enerji ve turizm kollarına yapılmıştır (D.P.T., 1976). Aynı dönemlerde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından ilan edilen ve Düzce'nin doğusunda Abant kavşağında sona eren Adapazarı-Hendek-Düzce sanayi aksı İstanbul sermayesini yöreye çekmiş ve değişik üretim konularında

organize nitelikli sanayi tesisleri kurulmuştur (Topaloğlu ve ark., 1985). Bu sanayi tesisleri Düzce Ovasını boydan boya geçen D-100 Karayolu çevresinde yoğunlaşmış ve daha sonraki yıllarda da gelişimlerini sürdürmüşlerdir.

Ovada yer alan büyük kapasiteli sanayi kuruluşları otomobil yan sanayi, tarım makineleri, inşaat malzemeleri, değişik ambalaj malzemeleri, tarım ilaçları ve orman ürünleri sanayi dallarında çalışmaktadırlar.

Düzce Ticaret ve Sanayi Odası (1995) verilerine göre; parke, kereste ve kaplama gibi 190 adet orman ürünleri üreten, 68 adet av tüfeği yapımcısı ve 2381 adet diğer kollarda olmak üzere odaya kayıtlı toplam 2639 üye firma bulunmaktadır. Ağırlıklı iş kollarını ise, 2500 işçi çalıştıran 150 adet orman ürünleri ve 1000 işçi çalıştıran 45 adet av tüfeği yapımcısı firma oluşturmaktadır. Bunların yanında mobilya, hazır giyim, tarım ürünleri (findık, un), hayvansal ürünler (süt ve süt ürünleri), ilaç ve kimyasal maddeler, kolonya ve inşaat malzemeleri, ambalaj malzemeleri üreten kuruluşlar da vardır.

İmalatçı ve sanayici özelliği taşıyan ve 20'nin üzerinde işçi çalıştıran firmalardan 4'ü av tüfeği, 12'si tarım ürünleri (findık), 30'u orman ürünleri ve 17'si değişik konularda (lastik, inşaat malzemesi, ilaç, kuru-yaş maya, tekstil gibi) faaliyet göstermektedir.

25.11.1991-31.01.1994 tarihleri arasında, Kelebek Mobilya ve Kontraplak San. A.Ş., Düzsan Düzce Birlik Orman Ürünleri ve Tic. A.Ş., Çıfsan Av Tüfekleri San., İTO Kilit ve Yedek Parça Sanayi A.Ş., Ortun Gıda San. ve Standart Profil Otomotiv San. genişletme, Rant Finansal Kiralama A.Ş. ve Vakıf Finansal Kiralama A.Ş. finansal kiralama, Tatütaş (Taç Tavuk) modernizasyon, Pak Holding A.Ş. (Pakmaya) tamamlama çalışmaları ve Aytek Hazır Beton San. ve Öney

Kaplama Ağaç San. komple yeni yatırım amacıyla yatırım teşviklerinden yararlanmıştır (D.P.T., 1994).

Araştırma alanının konumu ve ticari altyapının kurulmuş olması Düzce'de ticareti de geliştirmiştir. 1990 yılında Düzce'de ihracat yapan 57 adet firma bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları; Kelebek Mobilya ve Kontraplak San. A.Ş., Süperlit Elyafli Çimento San. Tic. A.Ş., Düzsan Düzce Birlik Orman Ürünleri ve Tic. A.Ş., Kutlu Tarım Ürünleri ve Tic. Ltd. Şti., Sarsılmaz Av ve Spor Silahları San. A.Ş., Aktif Tekstil San. A.Ş., Pak Holding A.Ş. (Pakmaya), Anlaş Lastik San.ve Tic.A.Ş., İTO Kilit ve Yedek Parça Sanayi A.Ş., Pekintaş İş. End. ve Tic. A.Ş., Delta Toprak Sanayi ve Tic. A.Ş., Termodin Yapı Malzemeleri San., Plantafarma Bitkisel İlaç San.A.Ş., Standart Profil San.ve Göle Orman Ürünleri Endüstri ve Tic. A.Ş.'dir. Bu firmalar mobilya, asbestli boru ve levha, yaş maya, iç fındık, parke ve kaplama, motorsiklet ve bisiklet lastikleri, av ve havalı spor silahları gibi ürünleri Libya, İtalya, Fransa, İran, Irak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Rusya, Ukrayna, Romanya, Yunanistan, Bulgaristan, Ürdün, Bahreyn, Almanya ve İsviçre gibi ülkelere ihraç etmektedir (Düzce Ticaret ve Sanayi Odası, 1990).

Düzce'de işler durumda 120 işyeri kapasiteli Düzce Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bölge sanayisini daha da geliştirmek amacıyla D-100 karayolu üzerinde, Büyük Melen Köprüsü civarında inşaatı tamamlanmak üzere bulunan 900 işyeri kapasiteli Düzce Yeni Küçük Sanayi Sitesi ve 110 işyeri kapasiteli Kaynaşlı Küçük Sanayi Sitesi dışında, 1995 yılı başında Düzce Organize Sanayi Bölgesi (OSB) kurulması çalışmaları başlatılmıştır. I. sınıf tarım arazisi üzerinde ve I. derece deprem kuşağı içerisinde bulunan

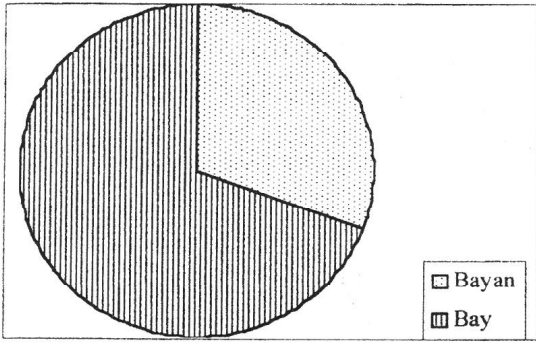
yaklaşık 200 hektarlık alan OSB için uygun bulunmuştur (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 1994).

Çevre ve Sağlık Bakanlıklarının OSB'nin yapımı ile çevrenin özellikle de İstanbul için önem taşıyan içme suyu kaynaklarının ve yöre halkının sağlığının zarar göreceğini belirtmesine karşın, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı 31 Ekim 1995, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ise 7 Kasım 1995 tarihinde OSB için kamulaştırma çalışmalarının başlatılmasına izin vermiştir. Beyköy Belediyesi sınırlarında yer alan OSB'de 85 fabrikaya yer verilmesi planlanmıştır. OSB'de faaliyet gösterecek sanayicilere Sanayi Bakanlığının desteğinin yanında, % 70 gümrük vergisi fon muafiyeti, teşvik primi ve düşük faizli kredi uygulamaları yapılacağı açıklanarak, sanayicilerin bölgeye çekilmesi hedeflenmiştir. Ancak otoyoldan OSB için ayrı bir giriş verilmemesi ve 1999 yılında yaşanan depremler bu konudaki çalışmaları yavaşlatmıştır.

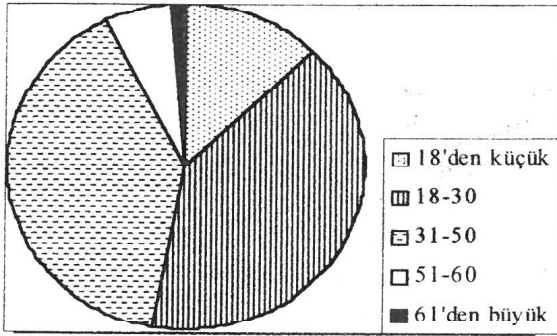
Ovadaki sanayileşmeden en çok etkilenen yerleşimler D-100 karayolu üzerinde bulunan köylerdir. Sanayi tesisleri nedeniyle tarımsal niteliklerini kaybeden bu köylerde yaşayanlar, arazi parçalanması sonucu ellerinde kalan arazilerin geçimlerini sağlamada yeterli olmayışı ve çekici fiyatların teklif edilmesi sonucu arazilerini kolayca elden çıkarmaktadırlar. Bunun sonucunda ise Düzce ovası kırsal kimliğini büyük bir hızla kaybetmekte ve değerli tarım toprakları yok olmaktadır.

3.2. Anket Sonuçları ve Değerlendirme

Ankete katılanların % 69.4'ü bay, % 30.6'sı bayan olup, % 40.2'si 18-30, % 39.6'sı 31-50, % 12.6'sı 18'den küçük, % 6.2'si 51-60 ve % 1.4'ü ise 61'den büyük yaş grubuna girmektedir (Şekil 1 ve 2).

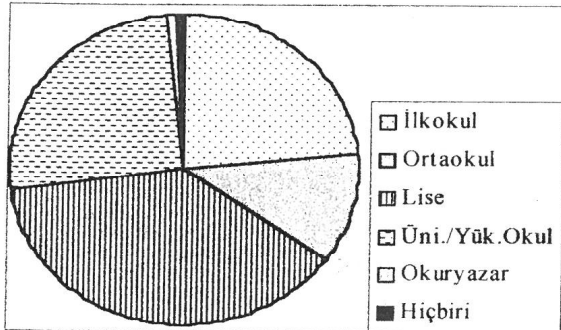
Şekil 1. Cinsiyet Durumu (%).

Şekil 2. Yaş Durumu (%).

Halkın % 38'i lise, % 25.6'sı üniversite veya yüksekokul, % 23.4'ü ilkokul, % 11.4'ü ortaokul öğrenimi görmüş, % 0.8'i yalnız okuma yazma bilen, 0.8'i ise hiçbir gruba girmemektedir (Şekil 3).

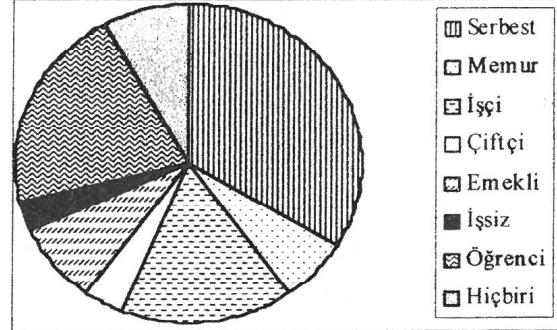
Öğrenim görmüş, genç nüfusun daha fazla olması, çevre sorunlarına karşı gelecekte alınacak önlemlerin uygulanması yönünden önemlidir.

Şekil 3. Öğrenim Durumu (%).

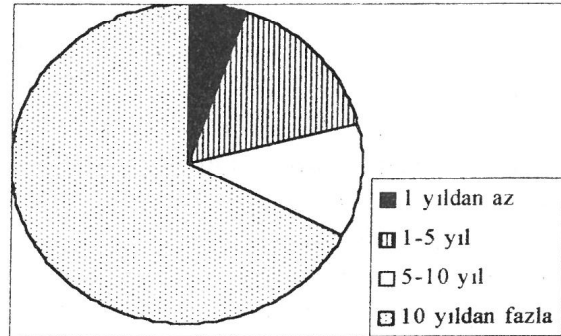
Düzce'de yaşayanların % 26.4'ü serbest meslek sahibi, % 16.4'ü öğrenci, % 13'ü işçi, % 6.2'si emekli, % 5'i

memur, % 2.8'i çiftçi, % 2.4'ü işsiz olup, % 6.4'ü bu soruya hiçbiri olarak yanıt vermiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Meslek Durumu (%).

Nüfusun % 67.4'ünün 10 yıldan fazla, % 15.8'inin 1-5 yıl, % 11.6'sının 5-10 yıl, ve % 5.2'sinin 1 yıldan az bulunduğu yerde yaşıyor olması, yerli nüfusun fazla olduğunu göstermektedir (Şekil 5). Ancak, değişik tarihlerde göç yolu ile gelenler de önemli bir yer tutmakta ve bunlar kendilerini yerli olarak nitelendirmektedir.

Şekil 5. İkamet Süreleri (%).

Osmanlı-Rus savaşları nedeniyle hem doğu ve hem de batıda ortaya çıkan huzursuzluklar, 1877-1878 yıllarında büyük göç hareketlerini başlatmıştır. Anadolu'ya geçen Kafkasya ve Rumeli göçmenlerinden ekonomik durumu çok kötü olanlar, Düzce ve Akçakoca çevresinde çok sık olan ormanlarda açmalar yapılarak yerleştirilmişlerdir. Doğu Anadolu'dan gelen Ermenilerin de aynı çevreye yerleştirilmeleriyle bölgede

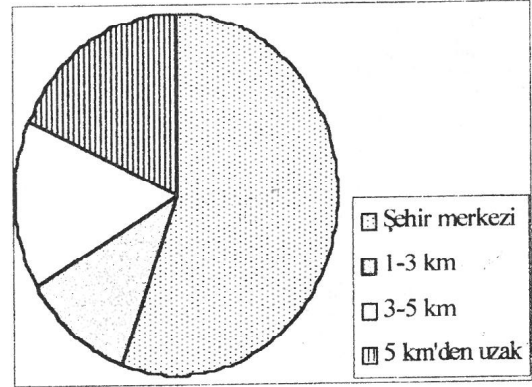
etnik çeşitlilik artmıştır (Konukçu, 1993). Kurtuluş Savaşı sonrası, Cumhuriyetin kurulması ile başlayan göçlerden, verimli toprakları ve uygun konumu nedeniyle Düzce ovası yoğun olarak etkilenmiştir. 1923 ve 1951 yıllarında göçlerle gelen Muhacirlerin bir bölümü Düzce ve çevresine yerleştirilmiştir.

Günümüzde ise Doğu Karadeniz Bölgesi başta olmak üzere ülkenin çeşitli kesimlerinden gelip yerleşenler önemli bir yer tutmaktadır. Yörenin değişik dönemlerde göç aldığı bilinmekle birlikte bu konuda kesin bir sayı vermek mümkün değildir.

Topaloğlu ve ark. (1985)'na göre bölgenin göç dönemleri ve gelen kişi sayısı; 1950-1960 yılları arasında 4 962 kişi, 1960-1970'de 6280 kişi, 1970-1980'de 4609 kişi ve 1980-1985'de 2332 kişidir. Düzce'de yaşayan ailelerin % 70,3'ü göç yoluyla gelmiştir. Bunlardan % 10,3'ü Bolu ili dışındaki illerden, % 3,7'si Bolu ili dışındaki köylerden, % 56,3'ü ise Bolu ili içinden gelenlerdir. İl dışı kentlerden gelenlerin çoğunluğunu atama yoluyla gelen kamu çalışanları oluşturmaktadır. Kırsal alan göçleri ise önem sırasına göre Düzce, Yığılca, Mudurnu ve Akçakoca ilçelerine bağlı köylerden olmaktadır. Düzce'de iş olanaklarının artmasıyla, yakın çevrenin yanı sıra başta Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgelerinden olmak üzere bölgeye olan göçler devam etmektedir. Dışarıya olan göçler ise İstanbul ve Ankara başta olmak üzere diğer büyük kentleredir.

Ankete katılanların % 58,4'ü ilçe merkezlerinde, 19,2'si ilçe merkezine 5 km'den uzak, % 15,8'i 3-5 km, % 11,6'sı ise 1-3 km mesafede oturmaktadır (Şekil 6).

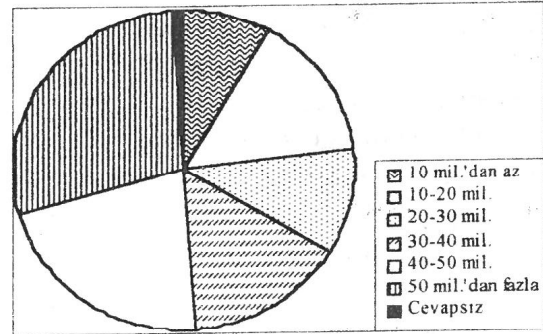
Yerleşim alanlarının birbirine yakınlığı ve ulaşım kolaylığı köylerin merkezlerle bağlantısını artırmaktadır. Ovadaki yerleşimlerin merkezi 1999

Şekil 6. Şehir Merkezine Uzaklık (%).

yılında yaşanan depremler sonrası il statüsüne alınan Düzcedir.

Araştırmanın yapıldığı 1997 yılı Ağustos (Dolar 165 800 TL) ve Eylül (Dolar 173 500 TL) aylarında halkın % 28,2'si 50 milyondan fazla, % 21,8'i 40-50 milyon, % 15'i 30-40 milyon, % 14,6'sı 10-20 milyon, % 10,8'i 20-30 milyon ve % 8,4'ü 10 milyondan az aylık gelire sahip olup, % 1,2'si bu soruya yanıt vermemiştir (Şekil 7).

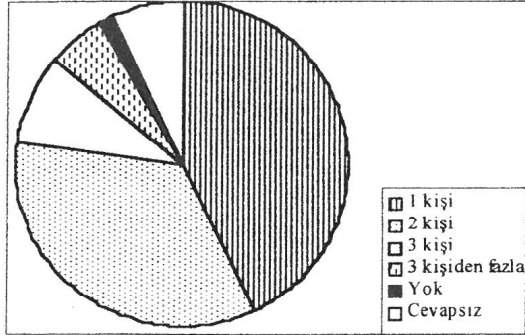

Şekil 7. Aylık Gelir Dağılımı (%).

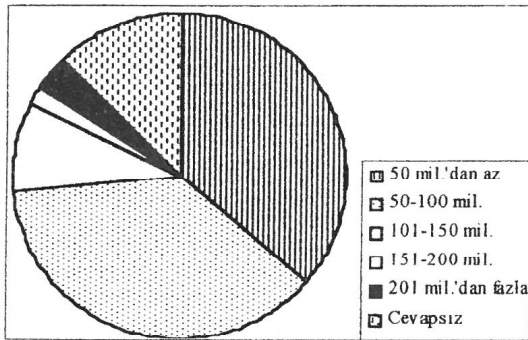
Ailede çalışan kişi sayısı deneklerin % 42,8'inde 1 kişi, % 34,4'ünde 2 kişi, % 9'unda 3 kişi, % 5,6'sında 3 kişiden fazla ve % 1,2'sinde çalışan yoktur (Şekil 8).

Ailelerin toplam gelir miktarı ise % 39'unda 50-100 milyon, % 32,8'inde 50 milyondan az, % 9,4'ünde 101-150 milyon, % 3,4'ünde 201 milyondan fazla, % 2,2'sinde 151-200 milyon olup, % 13,2'si bu soruyu yanıtsız bırakmıştır (Şekil 9). Tüm bu bilgiler halkın gelir

düzeyinin ortanın üzerinde olduğunu göstermektedir.

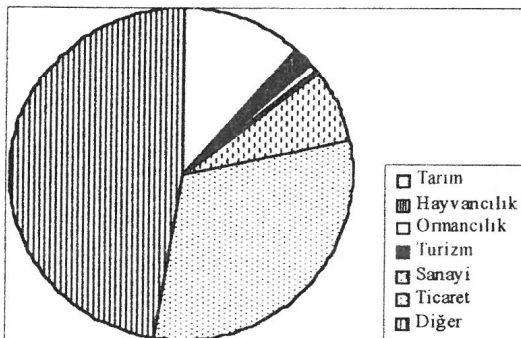

Şekil 8. Ailede Çalışan Kişi Sayısı (%).

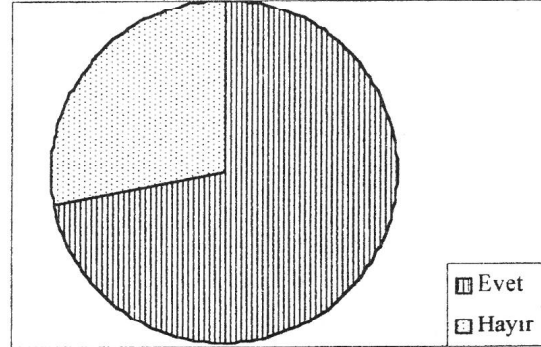

Şekil 9. Toplam Gelir Miktarı (%).

Çalışmaya katılanların % 47.4'ü değişik yollardan (emekli, memur, işçi, serbest ve öğrenci), % 31'i ticaretten, % 11.4'ü tarımdan, % 7.2'si sanayiden, % 1.8'i hayvancılıktan, % 1'i ormancılıktan ve % 0.2'si turizmden geçimini sağlamaktadır (Şekil 10). Halkın % 72'si Düzce ve çevresinde iş bulma güçlü bulunduğunu, % 28'i bulunmadığını belirtmektedir (Şekil 11). Ancak bunlardan yalnız % 2.4'ünün işsiz

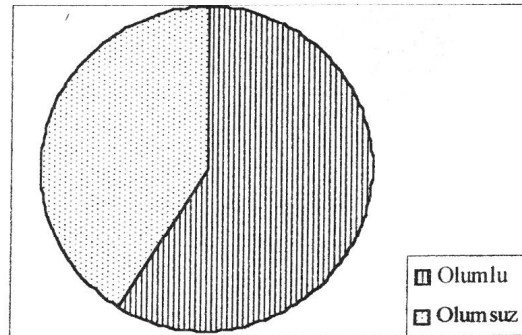

Şekil 10. Geçim Kaynakları (%).

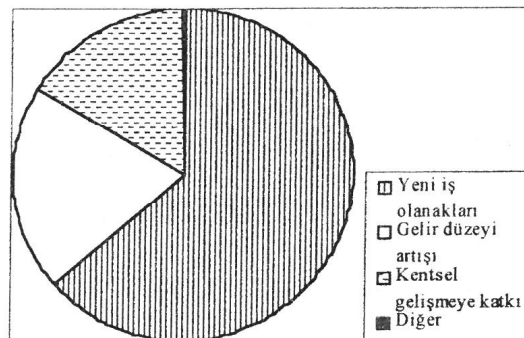

Şekil 11. İş Bulma Güçlüğü (%).

Düzce Ovasındaki sanayi gelişmeleri konusunda deneklerin % 59'u ise olumlu, % 41'i olumsuz görüş bildirmiştir (Şekil 12). Olumlu görüş bildirenlerin % 63.7'si yeni iş olanaklarının yaratılacağını, % 20'si gelir düzeyinin artacağını, % 15.9'u kentsel gelişime olumlu etki yapacağını ve % 0.4'ü ise bunlardan tümünü etkileyeceğini belirtmiştir (Şekil 13).

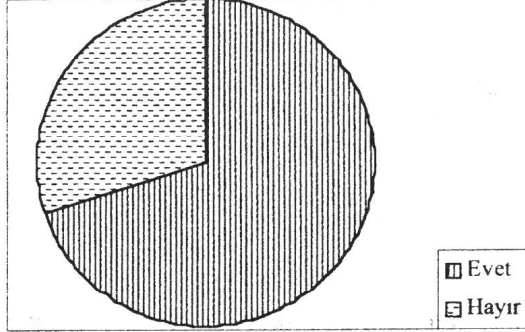
Şekil 12. Ovada Sanayi Gelişmeleri (%).

Şekil 13. Sanayileşmenin Yararları (%).

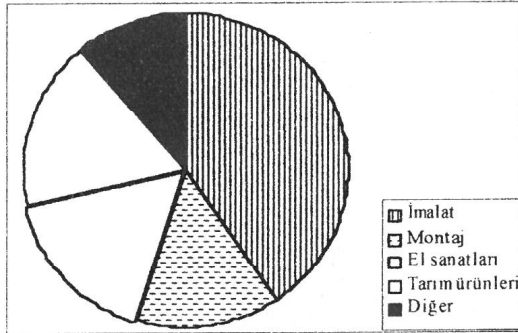
Yeni sanayi tesislerinin gelmesini isteyenler % 70, istemeyenler ise % 30 oranındadır (Şekil 14). İstanbul'un etki

alanında bulunan yörede, halk yaşam koşullarının sanayi tesislerine bağlı olarak yükseleceğine inanmaktadır.

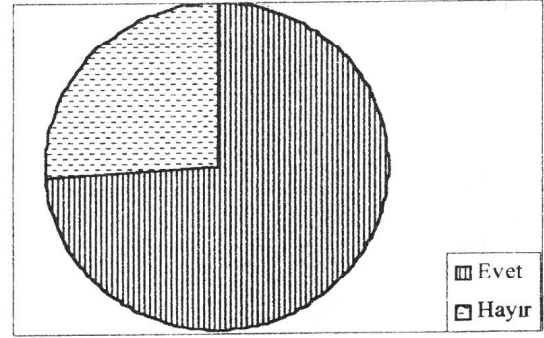
Şekil 14. Yeni Tesislerin Gerekliliği (%).

Yeni sanayi tesislerinin gelmesini isteyenlerin % 40.6'sı imalat sanayi, % 17.4'ü tarım ürünleri işleyen tesisler, % 16.9'u el sanatları imalathaneleri, % 14'ü montaj sanayi ve % 11.1'i ise bunların tümünün olması gerektiğini vurgulamışlardır (Şekil 15).

Şekil 15. Yeni Sanayi Tesisi Türleri (%).

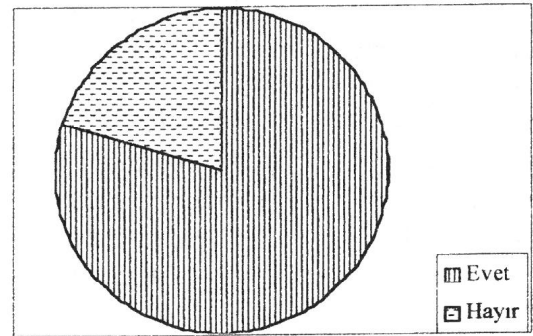
Ankete katılanların % 48.3'ünün çevreye nispeten daha az zarar veren sanayi türlerini tercih etmeleri, Düzce Ovasındaki mevcut sanayi tesisleri çevreye zarar veriyor diyenlerin % 73.8, vermediğini belirtenlerin % 26.2 oranında olması yöre halkının çevreye olan duyarlılığının göstergesidir (Şekil 16). Ancak ovaya yeni sanayi tesislerinin gelmesini isteyenlerle, imalat sanayini tercih edenlerin fazla olması bu duyarlılığı çelişkili bir hale getirmektedir. Yanıtlar arasındaki farklılıklar halkın sanayi çeşitleri

Şekil 16. Mevcut Tesislerin Zararları (%).

hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Sanayi gelişmelerine olumlu bakmalarına karşın, deneklerin % 79.8'ine göre ovaya daha fazla sanayi tesisi gelmesi doğal kaynaklar olumsuz etkilenecek, % 20.2'sine göre ise etkilemeyecektir (Şekil 17).

Doğal kaynakların zarar göreceğini belirtenler % 39.9'u hava, % 21'i ise tümü, % 11.8'i toprak, % 11.8'i orman, % 8'i bitki ve hayvanların ve % 7.5'i su kaynaklarının, en fazla etkileneceğini bildirmektedir (Şekil 18). Düzce'de bazı

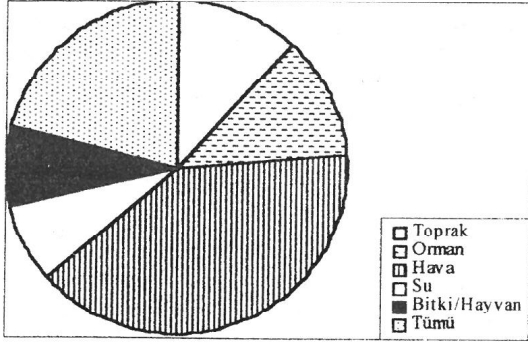

Şekil 17. Kaynakların Etkilenmesi (%).

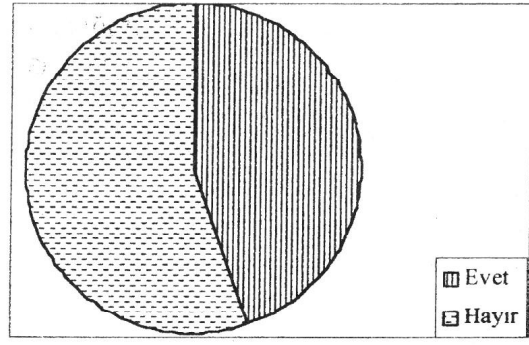
yıllarda artan hava kirliliğinin kişileri duyarlı hale getirdiğini söylenebilir.

Tarım toprakları üzerine sanayi tesislerinin kurulmasına % 80.8 oranında karşı çıkılırken yalnız % 19.2 oranında olumlu bakılması, halkın tarım topraklarının amaç dışı kullanımına karşı olduğunu ortaya koymaktadır (Şekil 19).

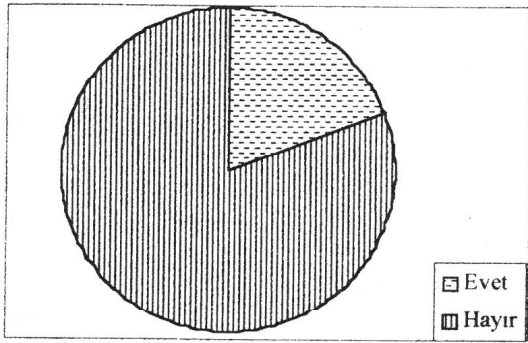
Ovada yaşayanlara geçim kaynağı olarak düşündükleri çalışma kolları

Şekil 18. Etkilenen Doğal Kaynaklar (%).

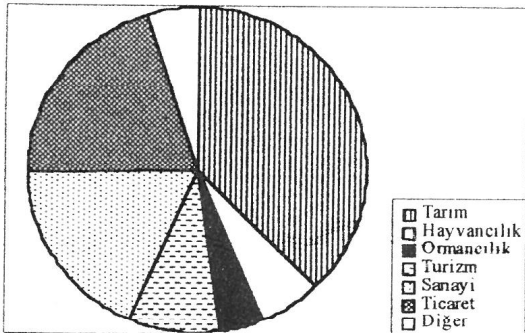
Şekil 21. Çevre Kirliliğinin İnsan Sağlığına Etkilerine Maddi Çözüm (%)

Şekil 19. Tarım Toprakları Üzerine Sanayi Kurulması (%)

sorulduğunda % 37.6'sı tarım, % 20.4'ü ticaret, % 18.2'si sanayi, % 8.6'sı turizm, % 6'sı hayvancılık, % 5'i diğer (% 2.4'ü tamamı, % 2.6'sı cevapsız) ve % 4.2'si ormancılık olarak değerlendirmiştir (Şekil 20).

Son olarak deneklere çevre kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkilerinin maddi kaynaklarla çözümü sorulduğunda % 55.4'ü hayır, % 44.6'sı ise evet cevabını vermiştir (Şekil 21).

Şekil 20. Önerilen Geçim Kaynakları (%)

Düzce Ovasında yaşanan çevre sorunları henüz insan sağlığını kitlesel olarak etkilememiştir. Ancak ekolojik açıdan hassas bir yapıya sahip olan araştırma alanı, taşıma kapasitesinin üzerinde kullanıldığında, yöre halkının zarar göreceği söylenebilir.

Halk daha iyi yaşam koşullarına ulaşacakları inancıyla sanayileşme hareketlerine sıcak bakmaktadır. Buna karşılık halkın % 59.4'ü çevreye zarar vermeyen türde sanayi tesislerinin kurulmasını istemektedir. Bu çelişkili durum halka sanayileşme ile kazanacakları ve kaybedecekleri değerler konusunda yeterince bilgi verilmediğini ya da yanlış verildiğini göstermektedir.

Ovaya yeni sanayi tesislerinin gelmesini isteyenlerin % 70, mevcut sanayi tesislerinin çevreye zararlı olduğunu belirtenlerin % 73.8 ve daha fazla sanayi tesisinin gelmesinin doğal kaynakları olumsuz etkileyeceğini düşünenlerin % 79.8 oranında olması bu çelişkinin varlığını desteklemektedir.

Düzce Ovasında son 30 yıl içinde yaşananlara bağlı olarak, alan kullanımlarının yörenin doğal özelliklerine paralel gitmediği dikkat çekmektedir. Şöyle ki ovada bulunan tarım alanları kentsel ve endüstriyel yerleşimler başta olmak üzere, ulaşım ağları ve diğer kullanımlar tarafından işgal edilirken, tarım alanları da orman arazilerine kaymaktadır.

Halkın doğa ile iç içe yaşıyor olması ve çoğunluğun geçimini doğadan sağlaması, çevre sorunlarına yaklaşımlarında etkilidir. Çevreye daha az zarar veren sanayi türlerinin tercih edilmesi ve mevcut tesislerin çevreye zarar verdiğinin belirtenlerin oranlarının yüksek olması çevre duyarlılığını göstermektedir.

Sonuç olarak Düzce Ovasında yaşayanların tarım toprakları üzerine sanayi tesislerinin kurulmasına karşı çıkmaları, sanayi tesislerinin doğal kaynakları olumsuz etkileyeceğini bildirmeleri, geçim kaynağı olarak sırasıyla tarım, ticaret, sanayi, turizm, hayvancılık ve ormancılığı seçmeleri halkın alan kullanımları ve doğa ilişkileri konusundaki görüşlerini ortaya koymaktadır.

Alan kullanım kararlarının alınmasında yapılacak fayda-maliyet analizleri, yalnız ekonomik boyutta kalmamalı, doğal veriler ve yöre halkının sosyal yapısı da dikkate alınmalıdır.

Kaynaklar

- D.İ.E. (Devlet İstatistik Enstitüsü), 1999. 1997 Yılı Nüfus Sayımı Sonuçları. die.gov.tr.
D.P.T. (Devlet Planlama Teşkilatı), 1976.

Kalkınmada Öncelikli Yörelere Kamu Yatırımları(1973-1975). DPT Kalkınmada Öncelikli Yörelere Dairesi. DPT.1471, KÖYD.16, Ankara.

D.P.T. (Devlet Planlama Teşkilatı), 1994. Bolu Yatırımları (1992-1993-1994). D.P.T. Yayınları, Ankara.

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1991. Ortak Geleceğimiz. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını (Çeviren: Belkıs Çorakçı), Ankara.

Düzce Ticaret ve Sanayi Odası, 1990. Dosya Kayıtları, Düzce.

Düzce Ticaret ve Sanayi Odası, 1995. Dosya Kayıtları, Düzce.

IUC (The World Conservation Union)/UNEP (United Nations Environment Programme)/WWF (World Wide Fund for Nature), 1991. Caring for the Earth (A Strategy for Sustainable Living). Gland, Switzerland.

Konukçu, E., 1993. Cumhuriyetin 70. Yılında Bolu. Tarih. Bolu Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Bolu.

Mansuroğlu, S.G., 1997. Düzce Ovasının Optimal Alan Kullanım Planlaması Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi). Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana (Basılmamış).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 1994. Bolu-Düzce Organize Sanayi Bölgesi Yerleşimi Etüdü. Küçük Sanatlar, Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Gen. Müd., Etüd Proje Daire Baş. Yerleşimi Şubesi, Ankara.

Topaloğlu, M., Topaloğlu, M. A., Berksan, B., 1985. Düzce (Bolu) İmar Planı Araştırması, Düzce Belediyesi İmar Müdürlüğü, Düzce.